

ЛАГІЧНАЯ КУЛЬТУРА ЖУРНАЛІСТА

Праца журналіста па стварэнні публіцыстычнага тэксту асэнсоўваецца як творчасць, сваеасаблівы від дзейнасці – тэкставая дзейнасць. Вельмі важна, каб гэты працэс быў усвядомлены і выніковы.

Паняцце прафесійнай культуры журналіста ўключае ў сябе наступныя важнейшыя элементы: прафесійную самасвядомасць, прафесійны светапогляд, прафесійнае мысленне. Апошні выконвае функцыю станаўлення і самавызначэння журналіста.

Агульнавядома, што мысленчы працэс апасродкаваны мовай. Яшчэ Гумбальт сцвярджаў, што мова ёсць орган, які ўтварае думку. Мысленчая дзейнасць абсалютна духоўная, глыбока ўнутраная і праходзіць бяследна. Пасродкам гуку ў маўленні яна становіцца знешняй і даступнай для пачуццяў. Мысленне і мова з'яўляюцца непарыўным адзінствам.

Выдатнае валоданне мовай з'яўляецца не толькі умовай для з'яўлення пісьменных тэкстаў, але і разумных, асэнсаваных, даступных для інтэрпрэтацыі. Зыходзячы са сказанага вялікую значнасць набывае такі складнік прафесійнай культуры журналіста як лагічная культура.

Лагічная культура журналіста мае на ўвазе веданне асноўных лагічных законаў мыслення і выкладу думкі, уменне выкарыстоўваць гэтыя законы для высвятлення прычын, умоў развіцця падзей і змены сітуацыі, для даследавання падстаў, матываў, цікавасцей, намераў, дзеянняў разнастайных сацыяльных сіл, выяўлення сучасных супярэчнасцей, тэндэнцый развіцця, правільнасці, абгрунтаванасці разнастайных поглядаў, ідэй.

Паняцце прафесійнай культуры журналіста ўключае ў сябе разам з іншымі кампанентамі лагічныя веды і звязаныя з імі навыкі лагічнага аналізу тэксту. Спецкурсы «Тэхналогія стварэння публіцыстычнага тэксту», «Публіцыстычны тэкст як аб'ект аналізу, рэцэпцыі, стварэння» разам з іншымі разглядаюць і гэту сферу тэорыі і практыкі рэдагавання. Тэарэтычнай асновай курсаў з'яўляецца фармальная логіка, у прыватнасці такія яе раздзелы, як логіка выказванняў, логіка імя, тэорыя вызначэння, тэорыя класіфікацыі і г. д. У якасці метадалагічнай асновы для апісання разнастайных аперацый з тэкстамі ў курсе разглядаецца само паняцце тэксту ў яго адносінах да мыслення і маўлення, важнае ў дадзеным выпадку пытанне аб формах фіксацыі тэксту.

Лагічныя сувязі разглядаюцца як атрыбут любога тэксту, незалежна ад яго жанравых асаблівасцей. Асноўная задача курса – даць навыкі лагічнага аналізу тэксту, павысіць узровень тэкставай дзейнасці будучых журналістаў.

Здаўна вядома, што вывучэнне логікі карыснае для ўсіх відаў дзейнасці, звязаных з інтэлектуальнай працай. Гэта не дзіўна, бо логіка – навука, што даследуе пэўныя заканамернасці так званага правільнага мыслення. Аднак ёсць такія прафесіі, для прадстаўнікоў якіх свядомае валоданне законамі логікі асабліва важнае. Думаецца, што да такіх прафесій павінна быць аднесена і прафесія журналіста. Заўважана, што ў апублікаваных тэкстах лагічныя памылкі сустракаюцца часцей, чым граматычныя або стылёвыя.

Лагічныя памылкі ў тэкстах, прызначаных для масавага чытача, «праецыруюцца» на мноства людзей і аказваюць на іх пэўнае ўздзеянне. Характэрныя мысленчыя рысы

кожнага з нас фарміруюцца не толькі пад уздзеяннем непасрэднага кантакту з акаляючым светам, а і пад уздзеяннем сацыяльнай практыкі ўвогуле, у тым ліку і пад уздзеяннем інтэлектуальна-маўленчага аспекту. У працэсе ўспрымання тэкстаў масавай інфармацыі чытач атрымлівае не толькі канкрэтную інфармацыю, ён адначасова засвойвае лагічныя асаблівасці мыслення, выпрацоўвае пэўны лагічны стыль.

Лагічнае выхаванне, якое адбываецца «незаўважна» ў працэсе паўсядзённай інтэлектуальна-маўленчай практыкі, прыводзіць да распаўсюджвання вядомых схем, стэрэатыпаў мыслення, якія з'яўляюцца тыповымі не толькі для індывідуума, але і для сацыяльных груп і нават эпох. Вялікая доля «заслуг» у распаўсюджванні гэтых стэрэатыпаў належыць друку.

У навучанні студэнтаў-журналістаў прафесійнаму пісьмоваму маўленню істотным момантам з'яўляецца пошук і падбор навучальнага матэрыялу, бо выкладчык у далёным выпадку вырашае не толькі вучэбна-метадычныя задачы па навучанні пісьму і рэдагаванню тэкстаў на беларускай мове, але і разглядае праблемы культуралагічнага характару і прафесійнай падрыхтоўкі журналіста. Гэта тлумачыцца тым, што журналісцкая традыцыя выпрацавала свае ўласныя прынцыпы напісання навін, якія істотна адрозніваюцца ад норм, характэрных для тэкстаў іншага функцыянавання. Таму ўвага выкладчыка скіроўваецца на развіццё здольнасцей студэнта ўдзельнічаць у рэальнай камунікатыўнай дзейнасці, эфектыўна выкарыстоўваць адпаведныя камунікатыўныя стратэгіі.

Такім чынам, удасканаленне падрыхтаванага да друку тэксту з боку яго лагічнай пісьменнасці набывае асаблівае значэнне менавіта ў сувязі з масавай вытворчасцю і наступным масавым спажываннем тэкстаў. Без правільнай сэнсавай арганізацыі матэрыялу эфект выкарыстання знешніх форм уздзеяння пры сучаснай тэхніцы афармлення друкаванага тэксту можа быць нулявым, ці больш таго – адмоўным. Расцяражываныя тыповыя памылкі замацоўваюць у свядомасці чытача алагічныя стэрэатыпы. Менавіта таму веданне логікі павінна разглядацца як неабходны кампанент прафесійнага майстэрства журналіста.

А. А. Кастрыца

г. Гомель, ГДУ імя Ф. Скарыны

НАРОДНЫЯ ВЕРАВАННІ ЖЫХАРОЎ ЧАЧЭРСКАГА РАЁНА ГОМЕЛЬСКОЙ ВОБЛАСЦІ

Прыкметы, павер'і, міфалагічныя апавяданні, зафіксаваныя падчас палявых экспедыцый ад жыхароў Чачэрскага раёна Гомельскай вобласці, з'яўляюцца адмысловай ілюстрацыяй ладу жыцця мясцовага насельніцтва, яго маральна-этычных прынцыпаў, стасункаў з навакольным светам і разумення законаў быцця.

У межах свят народнага календара прыкмет, павер'яў і звязаных з імі магічных дзеянняў нямала. У адпаведнасці з іх семантычнай і функцыянальнай прыналежнасцю іх можна падзяліць на шэраг падгруп:

прадуцыравальныя («У апошні дзень Масленіцы палілі пудзіла, а потым попел раскідвалі па полі, каб яно радзіла добры ўраджай» (запісана ў в. Чырвоны Бор ад Жлоба Н. Я., 1928 г. н.));

лекава-прафілактычныя і апатрапеічныя («На Масленіцу добры гаспадар аб'езджаў каня, лічылася, што тады конь будзе здаровы» (запісана ў в. Чырвоны Бор ад Жлоба Н. Я., 1928 г. н.)); «На Купалле вечарам збіраюць кветкі і травы, потым асвятляюцца ў царкве і абкуруваюць бальнога чалавека, скаціну пры выгане ў поле, дом перад гразой» (запісана ў в. Асінаўка ад Пугачовай Валянціны, 1937 г. н.);

інфармацыйныя (прадказальныя). Інфармацыя, якую імкнуўся атрымаць чалавек, датычыла розных сфер яго жыцця і дзейнасці: *асабістага лёсу* («Еслі з калодца несці